

Бірбіренко С.С.

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та корпоративного управління, Одеська національна академія зв'язку імені О.С. Попова

Корба Д.С.

здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» заочної форми навчання, Одеська національна академія зв'язку імені О.С. Попова

Birbirenko Svitlana, Korba Dmytro

Odessa National O.S. Popov Academy of Telecommunications

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

У статті визначено, що неоднозначність формування фінансової стратегії пов'язана з необхідністю врахування великого кола динамічних, гнучких, не завжди чітких цілей та орієнтирів, внаслідок чого виникає суперечливість трактування цієї дефініції під час розгляду ефективного розвитку сучасного підприємства. Велике значення фінансової стратегії у забезпеченні сталого й стійкого функціонування та розвитку підприємства є підґрунтям необхідності подальшого наукового дослідження саме теоретичної сутності формування фінансової стратегії сучасного ринкового підприємства. Проаналізовано декілька формулювань та визначень поняття «фінансова стратегія підприємства». Надано власне визначення досліджуваного поняття. Визначено основні завдання, які повинні стояти перед ефективно сформованою фінансовою стратегією, а також запропоновано основні напрями формування фінансової стратегії сучасного ринкового підприємства. Запропоновано засадні принципи розроблення фінансової стратегії підприємства, що функціонує в умовах ризику ринкових трансформацій.

Ключові слова: фінансова стратегія, фінансовий менеджмент, фінансові ризики, фінансові ресурси, фінансова та економічна стійкість підприємства.

Постановка проблеми. Процеси трансформації економічної системи обумовлюють складність її поведінки (динаміка попиту й пропозиції, поява технологічних новинок, широта інтересів споживачів), відповідно, невизначеність характеристик майбутнього стану ринкового середовища. В цих умовах підприємства всіх форм власності можуть забезпечити перспективу свого існування тільки на основі стратегічного управління, одними з важливих компонентів якого є процеси формування й реалізації фінансової стратегії розвитку підприємства. Неоднозначність формування фінансової стратегії пов'язана з необхідністю врахування великого кола динамічних, гнучких, не завжди чітких цілей та орієнтирів, внаслідок чого виникає суперечливість трактування цієї дефініції під час розгляду ефективного розвитку сучасного підприємства. Велике значення фінансової стратегії у забезпеченні сталого й стійкого функціонування та розвитку підприємства є підґрунтям необхідності подальшого наукового дослідження саме теоретичної сутності формування фінансової стратегії сучасного ринкового підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дефініцію поняття «стратегія підприємства» формулювали за

різними напрямами. Однак, на наш погляд, найбільш вдалим є напрацювання І.О. Бланка, К.Е. Власової, О.В. Кірової, О.М. Гончаренка, В.А. Янковської, В.Л. Диканя та його авторського колективу, а також декількох інших учених, результати наукових досліджень яких ми наведемо в основному викладені матеріалу статті.

Формулювання цілей статті. Наявність такого великого кола формулювань та визначень поняття «фінансова стратегія підприємства» обумовлює необхідність визначення чітких теоретичних аспектів формування фінансової стратегії сучасного підприємства, яке функціонує в сучасних умовах ринкових трансформацій.

Виклад основного матеріалу. Під час формування самостійності підприємства, яке функціонує в умовах ринкової економіки, виникає незаперечна необхідність визначення тенденцій та перспектив розвитку фінансового положення й майбутніх фінансових можливостей. На вирішення цих завдань спрямована фінансова стратегія підприємства. Будучи частиною загальної стратегії економічного розвитку підприємства, фінансова стратегія має щодо неї підкорюваний характер і повинна бути узгоджена з її цілями й

напрямами розвитку. Також необхідно зазначити, що фінансова стратегія сама спричиняє суттєвий вплив на формування загальної стратегії розвитку сучасного підприємства. Це пов'язане насамперед із тим, що мета загальної стратегії полягає у забезпеченні швидких темпів економічного розвитку й неуклінного підвищення конкурентоспроможності підприємства (з довгостроковим утриманням конкурентних позицій), що базується на сучасних тенденціях розвитку відповідного товарного ринку.

Однак існують сценарії розвитку підприємства, за яких тенденції функціонування товарного й фінансового ринків не співпадають, тоді може виникнути ситуація, коли цілі загальної стратегії розвитку підприємства не можуть бути досягнуті у зв'язку з фінансовими обмеженнями. У цьому разі фінансову стратегію необхідно коригувати з огляду на орієнтацію на загальну стратегію розвитку сучасного ринкового підприємства.

Теорія фінансової стратегії розробляє форми й шляхи утримання конкурентних позицій в умовах ринкового господарювання, включає методи й практику формування фінансових ресурсів, їх планування та забезпечення фінансової (відповідно, економічної) стійкості підприємства. Однак існують певні проблеми щодо чіткого формулювання теоретичних аспектів формування фінансової стратегії, що пов'язане з тим, що серед вітчизняних та російських науковців, які досліджують сутність цього поняття, відсутній єдиний загальноприйнятий підхід до його трактування.

Опрацювавши велику кількість наукових здобутків вчених-економістів, наведемо, на наш погляд, найбільш вдалі визначення фінансової стратегії.

Так, І.О. Бланк вважає, що фінансова стратегія – це «один з важливих видів функціональної стратегії підприємства, яка забезпечує всі основні напрями розвитку його фінансової діяльності та фінансових відносин шляхом формування довгострокових фінансових цілей, вибору найбільш ефективних шляхів їх досягнення, адекватного коригування напрямів формування і використання фінансових ресурсів під час зміни умов зовнішнього середовища» [1, с. 96].

К.Е. Власова та О.В. Кирова вбачають у фінансовій стратегії «довготривалий курс цілеспрямованого управління фінансами для досягнення загальноорганізаційних стратегічних цілей» [2].

На думку О.М. Гончаренка [3, с. 37] та В.А. Янковської [4, с. 183], фінансова стратегія – це визначення довгострокових фінансових цілей та завдань підприємства, що включають формування, планування його фінансових ресурсів, а також управління ними задля підвищення вартості підприємства за умови забезпечення фінансової рівноваги.

В.Л. Дикань з авторським колективом трактує фінансову стратегію розвитку підприємства як загальний план визначення фінансових потреб і фінансових результатів, а також альтернативного вибору джерел фінансування задля мінімізації вартості капіталу та максимізації прибутку [5, с. 160].

О.А. Кузнцова разом з іншими авторами розуміє під фінансовою стратегією «систему відносин, пов'язаних з досягненням і вирішенням довгострокових цілей і завдань фінансової діяльності організації, які визначаються її фінансовою ідеологією, і орієнтовані на пошук ефективних шляхів їх досягнення і розв'язання» [6].

А.І. Петрова та О.І. Заруднев вважають, що фінансова стратегія – це «складна багатофакторна орієнтована модель дій і заходів, необхідних для досягнення поставлених перспективних цілей у загальній концепції розвитку щодо формування і використання фінансово-ресурсного потенціалу» [7].

І.Й. Плікус розуміє під фінансовою стратегією «спосіб реалізації підприємством цілей фінансової діяльності, спрямований на розв'язання основного протиріччя між потребою у фінансових ресурсах і можливістю їх використання» [8, с. 91].

Бачення Т.Є. Шевченко та О.І. Лозовської зводиться до того, що фінансова стратегія – це «фінансова програма розвитку діяльності підприємства, що включає методи формування фінансових ресурсів та забезпечення фінансової стійкості підприємства в ринкових конкурентних умовах функціонування» [9, с. 227].

Як видно з представлених формулювань, у сфері фінансового менеджменту має місце наявність значної кількості думок про визначення сутності фінансової стратегії підприємства, її місця в системі фінансового менеджменту сучасного підприємства, що сильно ускладнює надання й обґрунтування наукових рекомендацій щодо підвищення ефективності управління як підприємством загалом, так і його фінансовими ресурсами зокрема. Це обумовлює необхідність проведення подальших наукових досліджень в цій площині.

Проведений аналіз вищезазначених наукових результатів у дослідженні поняття «фінансова стратегія підприємства» надав підґрунтя для формулювання власного бачення зазначеного терміна, сутність якого зводиться до такого: фінансова стратегія сучасного підприємства, що функціонує в умовах ринкових трансформацій, обумовлених наявністю фінансових криз і підприємницьких ризиків, є формуванням довгострокових стратегічних фінансових цілей, які зводяться до оптимізації фінансових ресурсів підприємства відповідно до завдань фінансового менеджменту задля підвищення конкурентоспроможності підприємства за умов забезпечення його фінансової та економічної стійкості.

На наш погляд, ефективно сформована фінансова стратегія сучасного ринкового підприємства повинна забезпечувати вирішення таких завдань:

– охоплення всіх базових аспектів управління фінансовими ресурсами підприємства задля їхньої оптимізації та розвитку фінансових відносин з бізнес-партнерами;

– забезпечення гнучкості та коригування джерел формування, шляхів та напрямів розміщення й вико-

ристання фінансових ресурсів залежно від факторів внутрішнього фінансового середовища підприємства;

– сприяння швидкій адаптації до змін, які мають місце у зовнішньому фінансовому середовищі підприємства;

– наукове обґрунтування стратегічних орієнтирів фінансової діяльності підприємства;

– ефективне, науково обґрунтоване прийняття стратегічних рішень щодо підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства.

До того ж необхідно відзначити необхідність орієнтування фінансової стратегії на збільшення ринкової вартості підприємства на засадах використання різноманітних методів та інструментів формування фінансових ресурсів, а також добробуту його засновників та/або власників в умовах динамічного розвитку зовнішнього середовища.

Основними напрямками під час формування фінансової стратегії є [3, с. 63]:

1) визначення способів проведення успішної фінансової стратегії та використання фінансових можливостей;

2) визначення перспективних фінансових взаємин із суб'єктами господарювання, бюджетом, банками та іншими фінансовими інститутами;

3) фінансове забезпечення операційної та інвестиційної діяльності на перспективу;

4) вивчення економічних та фінансових можливостей імовірних конкурентів, розроблення та вжиття заходів щодо забезпечення фінансової стійкості;

5) розроблення способів виходу з кризового стану та методів управління за умов кризового стану підприємства.

У сучасній економічній літературі однозначно не визначені не лише сутність фінансової стратегії, але й її місце в системі менеджменту підприємства.

Якщо розглядати фінансову стратегію щодо стратегічного менеджменту, то, на думку групи вітчизняних вчених, вона виконує подвійну роль, адже є компонентом загальної стратегії, тобто однією з функціональних стратегій, мета якої полягає у захопленні фінансових позицій на ринку; базовою стратегією, що забезпечує (за допомогою фінансових інструментів, методів фінансового менеджменту тощо) реалізацію будь-якої базової стратегії, мета якої полягає в ефективному використанні фінансових ресурсів та управлінні ними [10, с. 6].

Немалозначимим є той факт, що фінансова стратегія підприємства формується та розроблюється з урахуванням ризику несплати, коливань інфляції та інших непередбачуваних ситуацій. Саме ефективно розроблена фінансова стратегія сучасного підприємства повинна відповідати виробничим завданням, за необхідності коригуватися та змінюватися відповідно до потреб внутрішнього й зовнішнього середовища.

З урахуванням вищевикладеного ми дійшли висновку, що розроблення фінансової стратегії сучасного ринкового підприємства має базуватись на таких засадах.

1) Підпорядкування стратегічних цілей фінансової діяльності стратегічним цілям загального економічного розвитку підприємства. Фінансова стратегія як частина загальної стратегії є одним із головних факторів забезпечення ефективного розвитку підприємства в умовах майбутніх ринкових трансформацій.

2) Гнучкість відповідно до змін зовнішнього середовища. Розроблення й формування фінансової стратегії базуються на складних багатоваріантних прогнозах розвитку ринкових процесів передбачення змін в економічному, політичному та соціальному середовищі. Саме тому сформована фінансова стратегія повинна передбачати багатоваріантність розвитку подій та має бути придатною для реалізації без трудомістких та високоартістичних витрат.

3) Узгодження фінансової та маркетингової стратегії за цілями та етапами реалізації. Зазвичай розроблення маркетингової та фінансової стратегії виконується одночасно, тому кожний з намічених у маркетинговій стратегії напрямів має бути забезпечений відповідними фінансовими ресурсами. Таким чином, прийняті шляхи фінансування повинні приводити до розширення ринкових можливостей підприємства.

4) Забезпечення допустимого рівня ризику фінансових рішень. Як правило, формування фінансової стратегії сучасного підприємства відбувається за декількома сценаріями, тобто має місце багатоваріантність у прийнятті рішень. Кожне рішення з формування фінансової стратегії підприємства зазвичай забезпечує певний ефект фінансування, однак характеризується одночасно наявністю ризику понесення втрат на відповідному рівні. Багатоваріантність розвитку подій під час реалізації конкретної фінансової стратегії завжди пов'язана з ризиком, оскільки заздалегідь не відомо, який саме з варіантів буде прийнято в дійсності. При цьому, як правило, варіанти з більшою ефективністю є найбільш ризикованими. З різноманіття варіантів необхідно вибирати такі, які характеризуються більшою ефективністю та меншим ризиком. Також не менш важливим є те, що ризик цього варіанта повинен перебувати в припустимих межах. Під час оцінювання рівня альтернативних варіантів слід уникати як недооцінювання ризику, так і його переоцінювання. У першому випадку це може привести до зниження ефективності фінансування або до значних втрат, а в другому – до відхилення цілком прийнятних варіантів.

5) Ефективність фінансування. Сформована фінансова стратегія повинна характеризуватись ефективними результатами в межах загальноекономічної стратегії підприємства. Розроблена фінансова стратегія повинна забезпечити мобілізацію власних та зовнішніх фінансових ресурсів у достатніх обсягах задля реалізації основних напрямів фінансової діяльності підприємства.

Висновки. Розроблення й кінцеве формування фінансової стратегії зазвичай забезпечуються на засадах моделювання великої кількості фінансових ситуацій, виявлення майбутніх змін і передбачення результатів за допомогою використання вибраної тактики

зادля отримання бажаного економічного результату. За повного зовнішнього та внутрішнього узгодження фінансової стратегії з виробничою та маркетинговою стратегіями досягається максимальна цінність бізнесу.

Перспективи подальших досліджень полягають у науковому обґрунтуванні формування механізму реалізації фінансової стратегії підприємства на засадах

врахування кон'юнктури та тенденцій розвитку фінансових ринків, а також з урахуванням і методичним оцінюванням фінансових ризиків, які завдяки різним трансформаційним ринковим процесам притаманні сучасній українській економіці.

Список літератури:

1. Бланк И.А. Финансовый менеджмент : учебный курс. Киев : Эльга ; Ника-Центр, 2005. 656 с.
2. Власова К.Э. Финансовая стратегия: теоретические основы и методика разработки. *Материалы Международной заочной научно-практической конференции* (Новосибирск, 1 февраля 2010 г.). 2010. С. 62–71.
3. Гончаренко О.М. Фінансова стратегія: теоретичні питання розробки та реалізації. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2015. Вип. 1. № 56. С. 35–40.
4. Янковська В.А. Фінансова стратегія та її роль у розвитку підприємства. *Вісник НТУ «ХПИ»*. 2013. № 50 (1023). С. 182–187.
5. Дикань В.Л. та ін. Стратегічне управління : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 272 с.
6. Кузнецова О.А., Ишеева И.А., Дворникова Ю.В. Формирование финансовой стратегии организации. *Концепт*. 2013. № 4.
7. Петрова А.И., Заруднев А.И. Финансовая стратегия как инструмент управления стоимостью предприятия в современных экономических условиях. *Современные научные исследования и инновации*. 2013. № 10. С. 84–91.
8. Плікус І.Й. Методичні підходи щодо розробки фінансової стратегії розвитку підприємства. *Економіка: проблеми теорії та практики*. 2002. Вип. 159. С. 90–99.
9. Шевченко Т.Є., Лозовська О.І. Методичні підходи до управління фінансовою стратегією підприємства. *Сучасні проблеми економіки та підприємництва*. 2014. Вип. 14. С. 225–230.
10. Макаренко П.М. та ін. Формування фінансової стратегії підприємства та її значення у конкурентному ринковому середовищі. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. 2012. Вип. 4. Т.1. С. 3–7.

References:

1. Blank I.A. (2005) *Financial management* [Financial management]. Kiev : Nika-center (in Russian).
2. Vlasova K.E. (2010) *Financial strategy: theoretical foundations and development methodology*. Proceedings of the International correspondence scientific-practical conference (Russia, Novosibirsk, February 1, 2010), pp. 62–71.
3. Goncharenko O.M. (2015) *Financial strategy: theoretical issues of development and implementation*. Bulletin of socio-economic research, vol. 1, no. 56, pp. 35–40.
4. Yankovs'ka V.A. (2013) *Financial strategy and its role in enterprise development*. Bulletin of NTU "KPI", vol. 50 (1023), pp. 182–187.
5. Dykan V.L. (2013) *Strategic management*. Kiev : Center of educational literature (in Ukrainian).
6. Kuznetsova O.A., Ysheeva I.A., Dvornikova Y.V. (2013) *Formation of the financial strategy of the organization*, vol. 4.
7. Petrova A.I., Zarudnev A.I. (2013) *Financial strategy as an instrument of enterprise value management in modern economic conditions*. Modern research and innovation, vol. 10, pp. 84–91.
8. Plikus I.Y. (2002) *Methodical approaches for development of financial strategy of enterprise development*. Economics: problems of theory and practice, vol. 159, pp. 90–99.
9. Shevchenko T.E., Lozovs'ka O.I. (2014) *Methodical approaches to managing the financial strategy of the enterprise*. Modern problems of economy and entrepreneurship, vol. 14, pp. 225–230.
10. Makarenko P.M., Aranchiy V.I., Zorya O.P., Lashko Y.P. (2012) *Formation of the financial strategy of the enterprise and its importance in a competitive market environment*. Scientific works of Poltava State Agrarian Academy, vol. 4, pp. 3–7.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ФИНАНСОВОЙ СТРАТЕГИИ СОВРЕМЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье определено, что неоднозначность формирования финансовой стратегии связана с необходимостью учета большого круга динамичных, гибких, не всегда четких целей и ориентиров, вследствие чего возникает противоречивость трактовки этой дефиниции при рассмотрении эффективного развития современного предприятия. Большое значение финансовой стратегии в обеспечении постоянного и устойчивого функционирования и развития предприятия является основой необходимости дальнейшего научного исследования именно теоретической сущности формирования финансовой стратегии современного рыночного предприятия. Проанализированы несколько формулировок и определений понятия «финансовая стратегия предприятия». Предоставлено собственное определение исследуемого понятия. Определены основные задания, которые должны стоять перед эффективно сформированной финансовой стратегией, а также предложены основные направления формирования финансовой стратегии современного рыночного предприятия. Предложены общие принципы разработки финансовой стратегии предприятия, функционирующего в условиях риска рыночных трансформаций.

Ключевые слова: финансовая стратегия, финансовый менеджмент, финансовые риски, финансовые ресурсы, финансовая и экономическая устойчивость предприятия.

THEORETICAL ASPECTS OF THE FORMATION OF THE FINANCIAL STRATEGY OF A MODERN ENTERPRISE

The article determines that the ambiguity of financial strategy formation is connected with the necessity to take into account a large number of dynamic, flexible, not always clear goals and guidelines, which causes a contradiction in the interpretation of this definition when considering the effective development of a modern enterprise. The great importance of financial strategy in ensuring the sustainable and sustainable functioning and development of the enterprise is the basis for the need for further scientific study of the theoretical essence of the formation of financial strategy of a modern market enterprise. Several formulations and definitions of the concept of “financial strategy of the enterprise” are analyzed. It has been identified that there are certain problems with the clear formulation of the theoretical aspects of the formation of financial strategy, due to the fact that there is no common accepted approach to its interpretation among domestic and Russian scientists who study the essence of this concept. It provides its own definition of the studied definition, the essence of which is as follows: the financial strategy of a modern enterprise, operating in the conditions of market transformations caused by the presence of financial crises and entrepreneurial risks, is the formation of long-term strategic financial goals, which are reduced to optimization of financial resources of the enterprise financial management in order to increase the competitiveness of the enterprise, provided its financial and economic no resistance. The necessity of orienting the financial strategy to increase the market value of the enterprise on the basis of the use of various methods and tools of formation of financial resources, as well as the well-being of its founders and/or owners in the conditions of dynamic environment development is established. The main tasks that must be confronted with an effective financial strategy are defined, as well as the basic directions of forming the financial strategy of a modern market enterprise are proposed. The general principles of development of the financial strategy of the enterprise functioning in the conditions of risk of market transformations are offered.

Key words: financial strategy, financial management, financial risks, financial resources, financial and economic sustainability.